ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

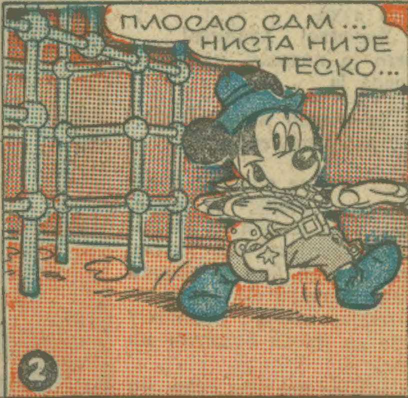
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

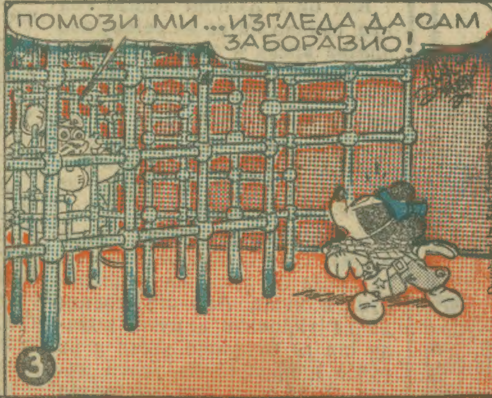
Година XIX — Број 287 — Субота, 29 јун 1957

МИКИ и НАХОД Рића

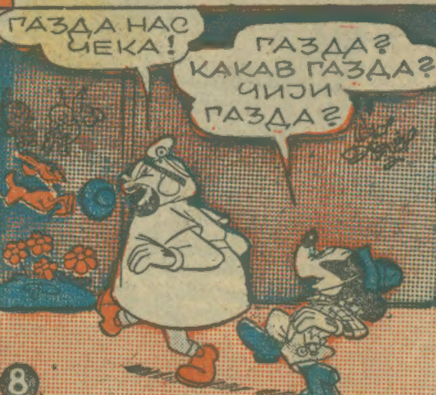

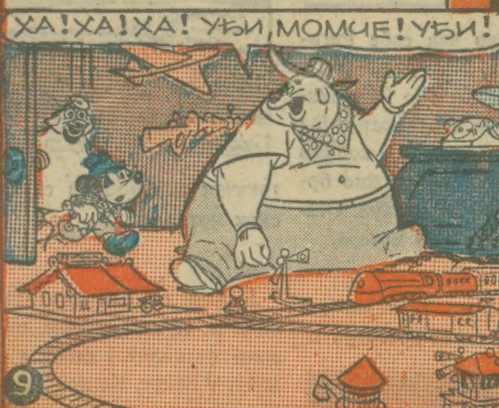

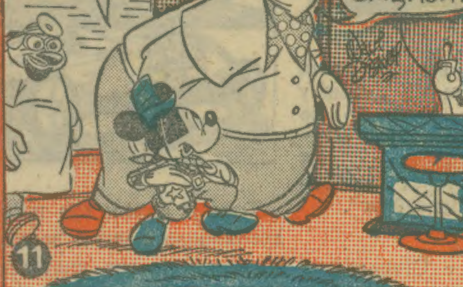

Ко зна

КОЛИКО ЋЕ СЕ ЈОШ ЧЕКАТИ...

Прва замисао да се између Француске и Енглеске прокопа сувоземна саобраћајница стара је више од 150 година. Године 1802, инжењер Матије предложио је Наполеону Бонапарти да се пробије тунел испод Ламанша довољно широк да би њиме могла да пролазе кола. Половином прошлог столећа, Томе-д-Грамон израдио је подробан пројект за пробијање тунела испод Ламанша, који је претстављао прво озбиљно разрађивање једног плана постављеног на научну основу. Неколико година касније, било је створено и предузеће за извршење тог великог подухвата.

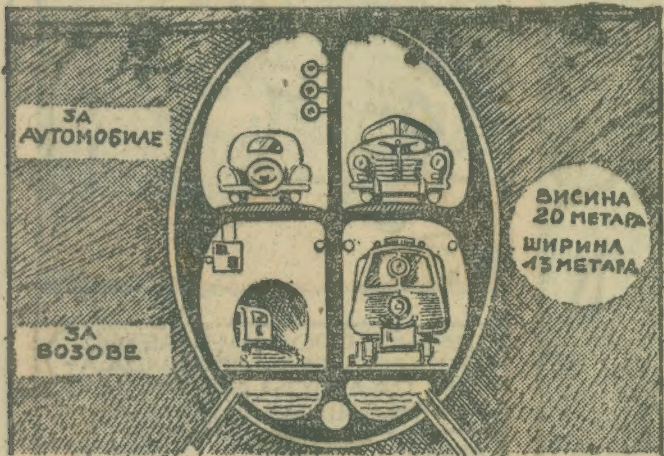

Од 1876 до 1883, радници предузећа начинили су преко 7.000 бушотина и ископали Сангатиски бунар, дубок 70 метара. Са његовог дна полазила је испод мора пробна галерија која је била дуга 180 м. Ни Енглези нису остали скрштених руку, већ су, у подножју Шекспирове Хридине, недалеко од Довера, прокопали галерију дугу два километра, од чега 400 метара испод обале, а 1.600 под морем. Врло стручна геолошка испитивања послужила су инжењерима да сазнају састав земљишта које је сачињавало корито Ламанша.

Још од самог почетка, стално су рађени нови пројекти. Према последњем, припремљеном уочи Другог светског рата, било је предвиђено да се прокопа тунел у дужини од 38 километара. То је била врло смела замисао, јер највећи тунели у Европи, св. Готхарда и Симплон, немају више од по 20 км.

И поред много пројеката и добре воље, и поред много утрошеног новца на почетне радове, тунел испод Ламанша ни до данас није прокопан. У Сантенту, недалеко од стене Бели Нос, усред жбуња и траве, могу се видети остаци зидина који окружују отвор у несуђени тунел.

После Другог светског рата, француски архитект Анри Бадеван, израдио је нов план за тунел испод Ламанша. Према његовој замисли, тунел би био дуг 48 км, од којих би се 35 км протезало под водом. У ширину би изнео 13, а у висину 20 м, што би омогућило да се прегради на два спрата. Доњи спрат служио би за железнички, а горњи за моторни саобраћај. Постојали би и специјални канали за довођење свежег и одвођење нечистог ваздуха. Радови би стајали око 80 милијарди франака.

Од прве замисли до данас прошло је више од 150 година. и ко зна колико ће још морати да се чека док се прокоп тунел испод Ламанша.

Прича о старом псу

Стари Пас био је наш сусед у време кад сам ја, тада још дечак, растао на једном ранчу у Новом Мексику. Био је то руски вучјак, а припадао је мом пријатељу Хуану Изкверидо, који је живео крај пута, нешто ниже од нас.

Руски вучјаци, дугоноси, окретни и изванредно елегантни, претстављају аристократију у псећем свету. Али, Стари Пас био је најјаднији и најбеднији руски вучјак на свету. Крзно му је било олињало, уши су му личиле на спарушен карфиол и увек је храмао на једну ногу. Коју — било му је, изгледа, свеједно. Једино за шта је имао смисла и одушевљења било је — спавање.

Био је ветровит дан

Кад би с Хуаном дошао код нас, сручио би се на земљу као празна врећа и спавао све док га дечак не би добро продрмусао говорећи му да је време да крену кући. Пас би на једвите јаде стао на ноге и шепајући кренуо, ослањајући се целим путем на Хуана да се не би срушио.

Стари Пас је „ценио" само Хуана. Ничија заповест не би га дигла из дремежа и покренула с места. Ако сте желели да га уклоните с пута, морали сте га буквално узети у наручје и пренети на друго место. А то није био лак посао чак ни за одраслог човека, јер је пас био тежак близу 50 килограма.

Хуан је волео Старог Пса више од свега на свету. Није имао ни браће ни сестара, а у његовој кући свакодневно је долазило до размирица. Да није било Старог Пса, Хуан би се осећао страховито усамљен. Непријатну домаћу атмосферу изазивале су углавном сталне препирке између његовог оца и бабе по мајци о томе како Хуана треба васпитавати. Резултат тих мучних препирки био је тај да Хуана уствари нико није васпитавао и да су сви, чак и његова мајка, која је час била на очевој а час на бабиној страни, искаљивали своје нерасположење на дечаку.

Стари Пас био је једини разлог што мали Хуан није побегао од куће. Често ми је говорио да би желео да пређе планине и да се запосли у Пекосу. Али, Стари Пас био је сувише стар и увек сањив да би могао да прати Хуана и дечак је због тога и остајао код куће.

Ипак, постојало је нешто у чему су се Хуанов отац, мајка и баба слагали: нису волели Старог Пса. „Неподношљив је, говорили су, увек се човеку нађе на путу, а храна коју поједе претставља непотребан и знатан издатак". Породица Изкверидо била је сиромашна, а пас је јео колико два човека.

Несугласице у кући дуго су кључале, док једног дана нису експлодирале. Хуан је лежао болестан: имао је назеб с високом температуром. Отац је довео лекара, док је баба предузела све мере предострожности против вештица. Старији свет у Новом Мексику и данас верује у вештице — брухе — и њихова злодела. Чак је и Хуанов отац понекад бацао со на бабу, изражавајући на тај начин своју сумњу да је и она, можда, бруха.

Прегледавши Хуана, лекар је наредио да дечак остане извесно време у постељи, јер је постојала опасност од запаљења плућа. И док је Хуан беспомоћно лежао, родитељи и баба одлучили су да се ослободе Старог Пса.

Био је оловносив, ветровит дан с повременом кишом и суснежицом кад су се Изкверидова кола заглибила у блато баш испред наше куће. Хуанов отац нам је рекао да се Стари Пас налази у колима — први пут одвојен од Хуана — и да га он води једном свом пријатељу, сопственику стрелишта, да би га овај убио из пушке.

Хуанов отац био је истовремено и постиђен и пркосан. „Морали смо то да учинимо. Све би нас отерао у лудило. Морали смо то да учинимо", — стално је понављао.

Свима нама његова одлука изгледала је чудовишна. Кад је извукао кола из глиба и кренуо даље, моја мајка морала је силом да ме задржи да не отрчим и не испричам Хуану шта се догађа. Шта ће Хуан радити кад открије да је Стари Пас нестао?

Никад нисам дознао ко је то испричао Хуану. Можда је, лежећи у температури, чуо кад су се родитељи и баба договарали у суседној одаји. У сваком случају, он је дознао шта су учинили и кад се отац вратио с празним колима Хуан је већ био нестао.

Његова мати дотрчала је код нас без даха.

— Хуанито! Хуанито! . . . Хуанито је напољу, на киши, — јецала је.

Хуан је спавао испод једне избочене стене

Одмах смо се одвезли у нашем старом „Доџу" до њихове куће. Бака је лежала на поду у Хуановој соби и јецала. Хуанов прозор био је широм отворен. Дознали смо да је отац отишао према подножју планине да тражи болесног малишана.

Кад смо се вратили кући, моја мајка позвала је телефоном лекара и шерифа, а ја сам оседлао свог коња и одјахао све до планине, али нисам открио никакав траг. При повратку срео сам Хуановог оца који је јурио колима низ друм тако брзо да је блато високо прскало иза задњих точкова. Ускоро су дошли лекар, шериф и један Индијанац. Поново смо сви отишли до Хуанове куће. Убрзо за нама стигао је и малишанов отац с колима у којима је чврсто спавао — Стари Пас.

Хуанов отац држао се мирно, али сузе само што му нису потекле. Узео је Старог Пса у наручје и однео га у Хуанову собу. Стари Пас се пробудио, подигао на ноге и отетурао се до празне постеље. Сви смо га гледали. Било је то први пут да се Стари Пас пробудио без Хуановог позива. Ставио је њушку на ивицу постеље и зацвилео. Хуанова мајка покрила је лице рукама.

Изненада, отац је проговорио:

— Где је Хуанито, Стари Псу? Нађи Хуанита!

Пас се узнемирено кретао по соби. Тада Индијанац из шерифове пратње приђе Старом Псу, одвуче га до прозора, диже га и баци напоље, па и сам

искочи за њим. Ми потрчасмо према вратима. Индијанац се држећи руку на леђима пса, већ удаљавао кроз шипражје. Пас је ишао спуштене главе њушкајући по земљи. Покушао је да трчи — дотад невиђен призор — али се одмах срушио. Индијанац га је подигао и трчао крај њега држећи га стално за длаку на врату.

Било је већ касно по подне и планине су изгледале црне, високе и далеке. Индијанац и Стари Пас су, трчећи без престанка, стигли до подножја. И ми остали трчали смо за њима. Изненада, Индијанац и пас нестадоше у једној вододерини. Кад смо их сустигли, угледали смо их крај Хуана који је спавао испод једне избочене стене. Пробудио се, погледао нас зачуђено, а онда је спазио Старог Пса.

— Скроз је мокар, — рекла је његова мајка узимајући га у наручје.

— Зној, — одговорио јој је лекар, који је једини био толико присебан да је понео ћебе. — То ће му можда добро чинити.

Сутрадан сам отпутовао са својим родитељима у посету неким рођацима, тако да сам тек неколико недеља касније чуо крај приче. Кад смо се вратили, нашли смо Хуана и Старог Пса нераздвојне као и пре и дознали смо за велику промену у његовој кући. Отац и баба нису се више свађали. Били су учтиви једно према другом и пажљиви према псу. „Право чудо!" — говорили су суседи. Али, Хуан ми је непричао прави узрок ове промене: веровали су да је Стари Пас бруха и да се према њему морају лепо опходити да га не би озлоједили. Јер, оног дана кад је Стари Пас нашао Хуана они су открили оно што је дечак одавно знао али је крио од других: Стари Пас био је слеп.

•

Ову истиниту причу о узајамној љубави дечака и старог слепог пса испричао је амерички природњак Вилијам Брендон.

Кратка историја брзине

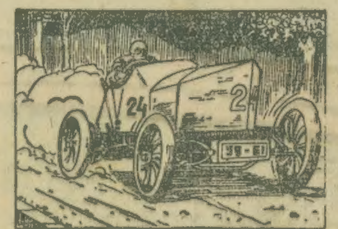
Прича о брзини „кола која се сама крећу" почела је априла 1899, кад је на једном друму у француском градићу Ашелу Камиј Женаци постигао својим колима на електрични погон брзину од 105,27 километара на час. Тркачка

стаза била је дуга свега један километар.

☆

На једном прашљивом путу у облизини Остендеа, у Белгији, М. Риголи, такође Француз, запрепастио је гледаоце кад је 21 јула 1904 године, својим угластим колима Гоброн-Брији

од четири цилиндра достигао за оно време фантастичну брзину од 160 километара на час.

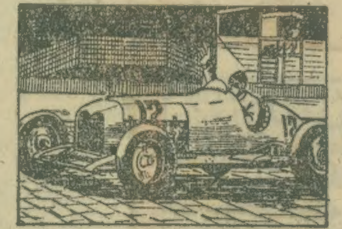
Али, већ после две године Американац Фред Мариот оста

вио је далеко иза себе Риголијев рекорд. У Дејтона Бичу, у Калифорнији, он је 27 јануара 1906 својим невероватно једноставним тркачким колима „Стимер Рокет" забележио брзину од 204,25 километра. Стаза је износила 1.600 метара.

☆

Међутим, први значајан успех на дугој стази постигао је,

30 маја 1925, аутомобилиста Де Паоло. Наиме, на тркама у Индијанополису превалио је стазу од 800 километара возећи просечном брзином од 161,8 км на час. Тај успех постигао је на колима „Дизенберг".

☆

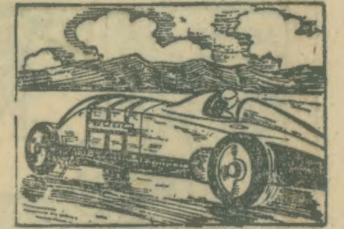
Године 1926 у Сутпорту, у Енглеској, Х. Сегрејв постигао је са својим колима „Сунчани зрак" брзину од 243,7 километра на час. Његов „Сунчани зрак" био је последњи од правих тркачких аутомобила који је постигао овакав рекорд. Јер, после њега долазе

тркачки аутомобили са авионским моторима.

☆

Једним од оваквих аутомобила је, те исте године, на влажној песковитој стази у Пендину, у Велсу, Енглез Хери Томас постигао до тада незапамћен рекорд: 273,63 километра на час.

Тиме је почела ера тркачких аутомобила с јаким авионским моторима и ера вратоломних брзина.

ХЛЕБ воће и пиће

Онај ко сматра да су кактуси за то да у малим саксијама украшавају наше собе и прозоре, не само да се јако вара, већ овим биљкама — којих има више стотина врста — чини велику неправду. Кактуси могу да буду високи више метара, а служе у веома различите сврхе. Да бисмо о њима нешто више сазнали, треба да бацимо поглед на земље у којима је њихова постојбина, нарочито на Мексико, у коме расте око 700 врста кактуса. Тамо је кактус одвајкада служио домороцима за одбрану од непријатеља. Индијанци су од њега подизали палисаде којима су штитили своје домове, па чак и читава села. Једна од тих биљака, коју Мексиканци зову „органос", почиње да се грана од саме земље, образујући праву живу ограду високу више метара, кроз коју нико не може да се пробије. Пошто има глатко стабло, уз њу се засађују друге врсте, с дугим и опасним бодљама, тако да оваква ограда претставља сигуран заклон.

Неко ће можда приметити да је кактусово месо мекано и да не може одолети ни ножу, акамоли секири. Но, чујмо шта о томе каже чувени истраживач Александар Хумболт, који је испитивао неке области у Америци крајем 18 и почетком 19 века.

— Европљанин, који зна како изгледају кактуси из стаклене баште, јако ће се изненадити кад чује да у току година њихово стабло постаје необично тврдо, тако да влага и ваз-

дух не могу да му нашкоде ни у току више столећа. Због тога Индијанци од њих праве весла и прагове за врата својих кућа.

У овим сушним пределима, где готово нема другог дрвећа, кактус служи за огрев, за грађење кућа, од њега се праве алати, итд. Плод једног кактуса, издужен и обрастао чврстим бодљама, Индијанци и данас употребљавају као чешаљ. Дугачке бодље неких врста ове биљке служе као игле за плетење чарапа и одеће.

Неки кактуси служе као храна. И на грбу Мексика може се видети ова биљка, што значи да је народу од велике користи. У давно време, становници ове земље хранили су се животињским месом и кактусима, јер за пољопривреду нису знали. Данас у Мексику може да се види необична слика. Као што постоје плантаже поморанџи или смокава, тако постоје и плантаже кактуса, чији се плод носи на пијацу и продаје као воће. Нарочито је користан плод звани „туна", од кога се месе врло хранљиве лепиње, прави туна-сир, као и „тунин мед", алкохолно пиће које је у Мексику веома омиљено. У овој земљи постоје читаве области чије се индијанско становништво три месеца у години храни искључиво туном. Кажу да у те месеце ко год може напушта посао и ништа не ради, јер храну добија бесплатно, лежећи испод цветних туна, чији му слатки плодови висе изнад саме главе.

Обично се мисли да кактуси расту у сушним пределима. Међутим, то није сасвим тачно. Један мањи број крије се у сенци тропских шума, у којима има доста влаге. Неке од ових биљака које расту у Тексасу виђају се чак и на северу Канаде, где термометар показује минус 40, па чак и минус 50 степени. Најзад, њих има како у низијама тако и на планинама.

Неки боливијански и перуански кактуси успевају искључиво на висини између 3.300 и 4.000 метара. „Опунција флокоза" не спушта се испод 4.000, а налажена је и на 5.200 метара надморске висине.

Историја односа између кактуса и људи врло је дуга и врло разноврсна. Док су поједине врсте биле од користи човеку, друге су му причињавале штету, јер се у њиховом соку налазе отрови који делују као наркотичне дроге, слично опијуму.

Мада кактуса има на земљи откад и људи, Европљани су за њих сазнали тек по открићу Новог света. Први су их видели, описали и донели у Европу Шпанци.

Муке због пингвина и лосова

На острву Брунију, у Тасманији, пингвини су се толико намножили да су за тамошње власти постали један од најозбиљнијих саобраћајних проблема. Међутим, на Аљасци, на сасвим супротном крају света, права напаст за становништво постали су северни јелени, лосови. Више стотина ових животиња побегло је из планина, испред великих снежних олуја, и сјурило се у град Анкорејџ. Прегладнели лосови нападали су све на шта су наишли, чак и аутомобиле и локомотиве.

Две речи на 27 језика

Џемс Риналди, из Њујорка, готово сваки дан говори на 27 разних језика. Додуше, он том приликом изговара само две речи, али у његовом послу то му је сасвим довољно. Риналди је чистач ципела пред зградом Уједињених нација, а речи које изговара на тако много језика јесу: „Ципеле чистим!"

Најбоље очувано . . .

Од свих позоришта која су стари Римљани подигли у покореним деловима Европе, најлепше је било у француском граду Оранжу; оно је истовремено најбоље очувано римско позориште на свету, у коме се још и данас одржавају фестивали драмске уметности. Још више него архитектонски изглед, задивљује акустика дворане. Довољно је да глумац на позорници изговара речи своје улоге полугласно, па да их гледалац на најудаљенијем месту, слушајући затворених очију, разабере тако јасно као да му се шапућу на уво.

WALT DISNEY'S

Најзад — ЛУЛА МИРА

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Бисер Великих Антила

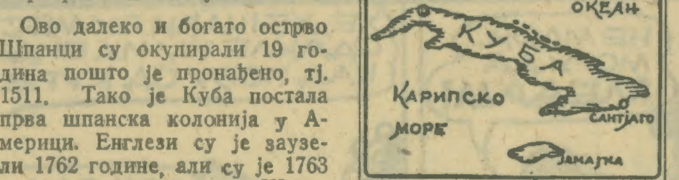

О Куби се пише ових дана у светској штампи, па ћемо овде мало проговорити о том далеком крају.

Кад је Колумбо кренуо на своје прво путовање преко океана, 1492 године, он је поред осталих острва открио и Кубу, па их је све скупа назвао Западном Индијом. У Западну Индију спадају: Велики Антили, Мали Антили и Бахамска Острва. Велике Антиле углавном сачињавају четири велика острва: Куба, Хаити, Порторико и Јамајка.

Ово далеко и богато острво Шпанци су окупирали 19 година пошто је пронађено, тј. 1511. Тако је Куба постала прва шпанска колонија у Америци. Енглези су је заузели 1762 године, али су је 1763 морали поново да врате Шпанцима. Шпанци су свирепо поступали с домороцима-Индијанцима. Употребљавали су их као робове за рад на плантажама, који они нису могли да издрже, па су почели масовно да умиру. Због тога су Шпанци пошли у Африку у лов на Црнце, које су отуда доводили и запошљавали их као робове на кубанским плантажама. Године 1880 укинуто је ропство, 1895 дошло је до устанка, а 1898 до рата између Америке и Шпаније. Коначно је Куба постала слободна република, 1902 године, уз помоћ Америке, али су је и доцније потресали унутрашњи немири.

Куба је највеће и најлепше острво Великих Антила, због чега је и названа „Бисером Антила". Она лежи између

Мексичког Залива и Карипског Мора. Има дугуљаст облик. Њена површина износи 114.524 квадратна километра. Само острво дуго је 1200 километара. Унутрашњост је брежуљкаста, а просечна висина земљишта износи 200 до 500 метара. Највећа планина је Сијера Маестра, чији највиши врх има 2550 метара. Ова планина налази се у југоисточном делу острва. Обале су доста разуђене, ниске и песковите, а обилују коралним спрудовима. Има много река, али их је само неколико пловно. Клима је тропска: вруће је и влажно. Просечна температура износи 25 Целзијевих степени. Острво често пустоше тајфуни и земљотреси. У влажним пределима налазе се тропске шуме, а у сувим честари, грмље и простране саване.

На Куби живи око пет милиона људи. Белаца има око 70 отсто, затим мелеза, Црнаца и Кинеза. Језик је шпански, али поред њега је пословни језик и енглески.

Куба је по производњи шећера прва земља у свету; она даје једну четвртину целокупне светске производње. Шећер и његови споредни производи: сируп, алкохолно пиће, рум и друго сачињавају 90 отсто укупног извоза Кубе. Поред шећерне трске гаји се и дуван, а кубанске цигаре и цигарете, које се такође извозе, познате су широм света. Гаје се још: кафа, ананас, банане и друго воће, које је такође предмет извоза. Посвећена је велика пажња и гајењу стоке и коња, а земља је богата рудама: бакром, хромом, манганом, нафтом, гвожђем, итд.

Главни град Кубе је Хавана. Она има око 800.000 становника и највећи је град на острву. Веома је привлачна за туристе. У њој се налазе старе шпанске тврђаве, затим модерне обале, дивни булевари, облакодери и друго. Услед обилних киша, и ту, као и на осталом делу острва, расте бујно зеленило.

САКИ-МАЈМУН ИЗ БРАЗИЛИЈЕ

Ова чудна животиња припада роду мајмуна. То је саки-мајмун који живи у Бразилији. По спољном изгледу он врло мало личи на мајмуне. Ње-

гова космата глава је готово исте величине као и читаво његово тело. Има бело лице налик на маску и необично дуг реп. Живи усамљен у шипражју бразилијанских шума.

КАПА — КУКА

Кука је арапска реч, а то је име капе која је била украшена нојевим перима и драгим камењем. У старо време овакву капу носили су кнежеви Молдавије и Влашке и вође јаничара.

ЗЕЉАНИК, ТИКВЕНИК, ЧОМЛЕК...

Пита зељаник правила се на овај начин: између две велике и дебеле јухке (обге) ставио би се слој ливадског кеља или лишће цвекле пошто би се опрало и мало протрљало брашном. Затим се зејтином прелије и испече. Негде се место поменутог лишћа ставља празилук, купус и томе слично.

Тиквеник је такође пита слична зељанику, само што се између јухки ставља ситно инстругана тиква. Најчешће се стављала тиква сечена на ситну парчад.

Чомлек је јело сасвим слично папазјанији. Спремало се од дебелог свињског или овчијег меса. Метао се и бели лук. Неки би ово јело закиселили, а у већини то не би чинили. Јело се иначе добро запапри.

РАДИ СПРЕЧАВАЊА ВЛАГЕ

Орозан је смеса од истуцане цигле, ланеног уља и кучине. Употребљава се за патосе у купатилима ради спречавања влаге.

ЧУДНИ ШЕШИРИ

Урођеници из Боливије праве на својим шеширима од ужаљане длаке једну киту од перја коју придржавају шта-

пићи. Такви шешири су врло високи, а носе их о празницима, трчећи по улицама уз пратњу добоша.

Мајстори памћења

Мода телевизиских конкурса „све или ништа“, која је захватила многе земље, оживела је сећање на некадашње „мајсторе памћења“ који нису имали ту могућност да својим необичним даром зараде читава богатства.

Године 1933 умро је неки Хари Купер, личност врло позната у многим од америчких савезних држава. Звали су га „Џек Скитница“, јер је, гурајући пред собом колица са ситничарском робом, ишао од једног насеља до другог. Чешљеви, укоснице, појасеви и ножићи које је продавао нису му доносили ни толико новца да би могао увек да буде сит. Кад му је немаштина досадила, Џек Скитница се реши да своју омиљену забаву из младих дана претвори у занимање. Наиме, он је као дечак, а касније и као младић, сваког дана проводио по неколико часова у градској библиотеци у Детроиту учећи напамет, тачније речено памтећи, кратке биографије значајних личности и читаве странице статистичког материјала. Сада је то знање покушао да уновчи. Стојећи на градском тргу или на једном од углова најпрометније улице, позивао је пролазнике да му довикну које било име забележено у историји, на шта би он, као из рукава, истресао окупљеном свету најважније податке о тој личности и најзанимљивије догађаје из њеног живота. Куперов репертоар био је неисцрпан — обухватао је све личности од Хамурабија до Рузвелта.

„Памћење је као мишић: треба га вежбати. Уколико се више вежба, утолико боље ради“, — тврди Бруно Фурст, један од савремених „мајстора памћења“, који управља једном дописном школом за вежбање меморије. Придржавајући се тог правила, Фурст је тако извежбао своје памћење да сада може да запамти сваку књигу, од речи до речи, ако је само једном прочита. Он то чини кад год му се нека књига допадне: запамти је, а потом на дугим путовањима, или увече крај камина, он је поново „чита“, само сад без напрезања очију.

Запажено је да „мајстора памћења“ релативно највише има међу музичарима. У другој половини 19 века Аустрија и Немачка имале су међу музичарима три „Б-а“ са запањујућом меморијом. Композитор Јоханес Брамс знао је напамет свако пажње вредно музичко дело написано од Баха па до његових дана, што обухвата период од готово два века.

Брамсов пријатељ Ханс Билов, пијанист и диригент, могао је да запамти и најдуже партитуре, и то на кратким путовањима од једног града до другог. Он је симфониским оркестром обично дириговао без нота на диригентском пулту, што је у то време претстављало невероватан подвиг.

Али, Билов и Брамс признавали су да се не могу ни упоредити са својим пријатељем Игнацом Брулом, бечким пијанистом. Једног дана дошао је Брулу неки странац, носећи под мишком огроман свежањ музичких рукописа.

— Недавно сам дошао до ових рукописа, — обратио се он домаћину. — Господине Брул, знате ли ви какво је то благо? То су рукописи дела Моцарта и Бетовена, необјављени и потпуно непознати. Дошао сам код вас, јер ћете ви, као један од водећих уметника Беча, најбоље знати како да их претставите публици.

Брул је узео рукописе и сео за клавир. Није желео да увреди свог посетиоца; превртао је странице, прелетао преко њих погледом и с времена на време отсвирао понеку фразу. Пошто је завршио тај летимичан преглед, обратио се посетиоцу:

— Жао ми је, али ова дела ни у ком случају не могу бити Моцартова и Бетовенова.

Посетилац се разбеснео:

— То је само трик вас славних музичара, који желите да ми одузмете признање за откривање ових драгоцених дела. Е, па добро! Пошто не желите да их признате за оно што уствари јесу, ја ћу их чувати у својој кући и нико сем мене неће моћи да ужива у њима.

Брул се на то насмешио и вратио се клавиру. Мирно, без речи, почео је да свира музику, чије је ноте само летимично прегледао. Пре но што је завршио прво дело, згранути посетилац излетео је из његовог стана и о њему се у Бечу више никад није чуло.

Седи код куће и учи

Универзитетска предавања преко телевизије, одржавана у разним градовима Америке, оправдала су своју намену, јер се показало да су лица која су их пратила положила испите с бољим оценама од многих редовних студената. С обзиром на то, њујоршки универзитет почеће најесен нов телевизиски курс упоредне књижевности. Предавања ће се емитовати у раним јутарњим часовима, да би их могла пратити и запослена лица.

ОДАВАЊЕ ПОШТЕ ЖИВОТИЊАМА

У Тајпеху, на Формози, недавно је одржана једна необична церемонија која сведочи да су остаци старих празноверица и заблуда још јаки. Наиме, испред неколико стотина особа, које су стајале погнуте главе, три извежбана слона три пута су клекнула и устала. Била је то молитва за душе животиња које су угинуле у тамошњем зоолошком врту у току четрдесет година његовог постојања.

Нема их довољно...

Брз развој технике у свету доводи до све веће потребе за инжењерима и техничарима. Данас је готово у свим земљама број ових стручњака недовољан. Само у Немачкој има 40.000 до 50.000 слободних места за инжењере и техничаре, а у малој Швајцарској техникуми би требало да дају сваке године 15 отсто више стручњака него до сада. У Енглеској је тај проблем најакутнији. У индустрији ове земље ради 120.000 научника. У следеће три године биће потребно још 30.000, а до 1966 још 100.000 научника и инжењера, уз претпоставку да развој индустрије не буде ничим ометен и да њен пораст не буде већи од 4 отсто.

СКУЛПТУРЕ У СТЕНАМА

Ово није град, већ стеновити предео који има изглед порушеног и напуштеног града. Он се налази у Старом Монпељеу, у Авејрону, округ Мило, између села Рок-Сен Маргерит и Мобер. Те доломитске стене настале су под дејством ерозије. Гледајући их, човек просто поверује да се пред њим налазе разноврсни споменици, куће, статуе, гледалиште, војни логор, улице и раскршћа. Све то увелико потсећа на разрушене античке

градове. Ово чудно природно дело заузима простор од 200 хектара, а опасано је стеновитим бедемом високим 100, а понегде и 150 метара.

ДА ЛИ ЈЕ НАЂЕН »ИЗГУБЉЕНИ БЕОЧУГ«

Једно створење слично човеколиком мајмуну, које је пре милион година живело у Јужној Африци, претставља такозвани „изгубљени беочуг“ између човека и човеколиког мајмуна, тврди доктор Рајмонд Дарт, професор универзитета у Јоханесбургу.

Доктор Дарт сматра да запремина мозга, као и оружја којима се служило ово створење, познато у науци под именом „аустралопитиценес“, показују да је ово биће умело да мисли и да извесне предмете прилагоди одређеној сврси. Из нађених делова костура и оружја, које су Дарт и његови сарадници прикупили од 1925 године до данас у областима северно од Јоханесбурга, види се да је „изгубљени беочуг“ имао следеће карактеристике:

ишао је усправно, ослањајући се на пете. Био је висок око 1,25 метар, а тежак између 37 и 45 килограма. Био је добар ловац и није ловио само да би дошао до хране, већ и због тога што је од костију уловљених животиња правио себи оружје;

његов мозак, велик до 1.000 кубних сантиметара, налазио се негде на средини између мозга најстаријих пећинских људи и мозга гориле. Имао је истурене вилице, пљоснат нос, јаке обрве и забачено чело као код мајмуноликог човека;

од зуба и костију преисториских хијена, буфала, антилопа, зебри и жирафа правио је примитивне секире, тестере и чекиће.

Привидан јаз између садашњих мајмуна и човека најзад је добио мост, — вели доктор Дарт. Јер, „аустралопитиценес“ има мозак такве величине који директно повезује, мањи од његовог, мозак човеколиких мајмуна и, већи од његовог, мозак човекових предака — мајмуна-човека с Јаве и неандерталског човека.

ОПРЕЗНОСТ није била сувишна... СЛАНИЦИ са бравама... ЧАРОБНИ рогови...

Владари и великаши вековима су живели у страху да их супарници или осветници не отрују. Некада, ниједан значајнији владар не би ни окусио храну која је изнета на трпезу пре но што би на неки начин утврдио да у њој нема отрова. А та опрезност није била сувишна.

Кушање меса, хлеба, соли и бибера вршило се овако: мале грудве хлеба трљане су по разним деловима принесеног меса, па замакане у со и бибер, а затим их је пред господаром гутао кушач. Често су то исто чиниле и слуге које су доносиле јело.

Напитци су такође кушани. Пошто би напунио великашев пехар или чашу вином и водом, пехарник би одлио део те мешавине у мали бакарни тас и попио.

У дневнику који је у току детињства и дечаштва доцнијег француског краља Луја XIII водио лекар Ероар, забележено је да је син дворског лекара кушао пића непосредно из краљеве чаше.

Међу разним намирницама со је била нарочито сумњива, због сличности са арсеником и другим отровима. Постојала је, додуше, нека смеса која је, кажу, веома тачно откривала присуство отрова у соли. Ипак је страх од тровања био толики да су многи владари имали сланике с бравама, које су закључавали!

Поред кушача, постојале су и разне амајлије које су имале да штите великаше од тровања. Познато је, например, веровање да рог носорога и једнорога откривају отров у пићу. Због тога су од њих израђивани пехари који су били невероватно скупи.

Временом су све те разне амајлије нестале са списка средстава која спасавају од отрова, али су се кушачи задржали чак до Француске револуције.

ОД ПРВОГ ГРАМОФОНА ДО МИКРО-ПЛОЧЕ

Прву „машину која говори“ патентирао је Француз Шарл Крос, 1877 године. Али, он није имао стрпљење механичара и инжењера и свој генијални изум није спровео у дело. Патент је остао на хартији. Потпуно независно од њега, Американац Томас Едисон је, 11 месеци касније, објавио свету први пројект фонографа, претече савременог грамофона. Први фонограф бележио је звуке на цилиндрима, што је доводило до њиховог извитоперавања. Прве плоче налик на данашње произведене су почетком овог столећа.

Између два рата, производња грамофона и плоча у свету споро је расла. Огроман корак напред у грамофонској индустрији и у популаризацији музике уопште претставља проналазак микро-плоче са 33 обртаја, која је откривена 1950 године. Захваљујући томе, са 150 грама пластичне материје може се цео сат слушати музика! На тој маленој плочи налази се 1500 метара мелодија и ритмова. Недавно су произведене и плоче са 16 обртаја, на које се може снимити музички или говорни програм који траје читавих 90 минута.

Највећи љубитељи грамофонских плоча на свету свакако су Аустралијанци. На овом најмањем континенту, где живи свега око девет милиона људи, прода се за годину дана 72 милиона плоча. То је сасвим разумљиво, јер је Аустралија континент без сталних оркестара и опера. Иначе, САД су највећи потрошач грамофонских плоча. Тамо их је само прошле године продато 180 милиона комада.

Занимљиво је да се у свету класична музика више слуша од забавне, народне и џез-музике. Од свих композитора најомиљенији је Бетовен, а од свих његових композиција — Девета симфонија.

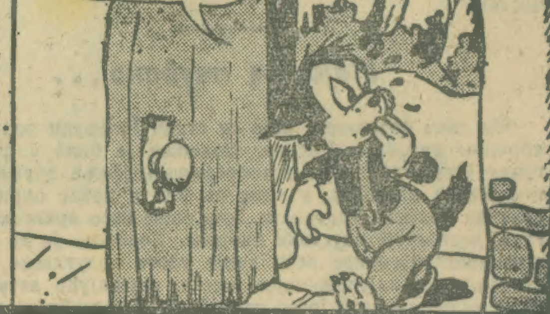
ЛИФТ ЗА 2.000 ЛИЦА

Кити-Хоук, најновији супер-носач авиона америчке морнарице, имаће најјаче лифтове на свету. Они ће бити подешени за дизање великих млазних авиона из хангара на доњим палубама, на висину од једанаест метара. Сваки лифт биће толико снажан да на себи може да држи преко 2.000 особа.

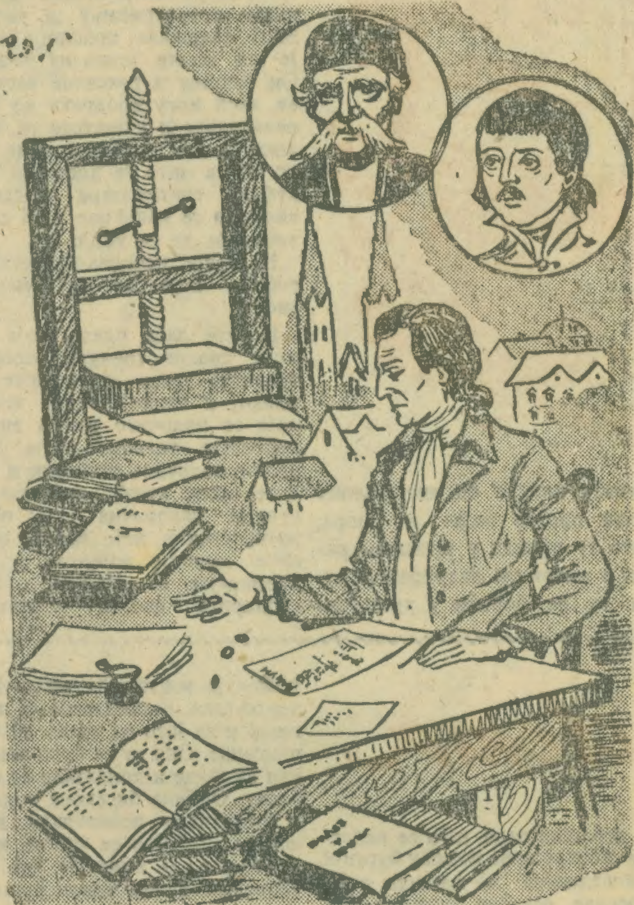
Невоље старих књижевника

У једној малој српској књижици, која је 1792 године штампана у Бечу под необичним насловом „Мали буквар за велику децу“, на једном месту пише: „Од српске литературе живети јест толико колико од капуцина чорбу носити“. Уствари, то значи — живети од милостиње, јер ниједан српски књижевник није могао да живи од свог књижевног рада, од продаје својих књига. Али, то није било тако само у XVIII веку, кад се новија српска књижевност тек почела стварати и кад је зависила од врло ограниченог броја читалаца; било је то тако још дуго, готово до наших дана.

Вериге сиромаштва

Беду и сиромаштво књижевника који крчи стазе и чији списи провејавају просветитељским схватањима најболније је осетио Захарија Орфелин, за кога је речено двадесет година после његове смрти да „нова српска књижевност почиње од њега“. Јован Стерија Поповић у свом „Даворју“ опевао је бедан живот Орфелинов, коме је глад била награда за његово дело. Доситеј Обрадовић, годину дана после Орфелинове смрти (1785), у једном писму дирљивим речима и с дубоким поштовањем говори о свом недавно умрлом књижевном другу. Тако је могао да говори само онај који је радећи исти посао умео да оцени напоре и вредност човека коме ни „гвоздене вериге сиромаштва и оскудице нису кадре биле свезати руке да он за опште добро што не пише“. За Доситеја је „наш покојни господин Орфелин“ био бољи и племенитији од свих својих савременика, јер га „гоњење силних и ситих није могло да уплаши и скрене с његовог одређеног пута“.

Доситеј Обрадовић се 1789 године, стално настанио у Бечу и ту је живео све до 1802. Биле су то можда најмучније године у његовом животу. Издржавао се од давања часова из разних језика и плаћао дугове штампарима за своје књиге. Дневно је давао и више од десет часова, па је у таквим условима тешко било мислити на књижевни посао. „Ја немам ни њиве ни винограда и кад

бих престао лекције давати, не бих ни хлеба имао“ — пише Доситеј једном свом пријатељу. Па ипак је он у то време у Бечу издао своје „Собраније“, иако је због њега упао у нове дугове.

Вук Караџић је у предговору „Рјечника“ (1818) рекао како се можда ниједан писац око своје књиге није толико намучио као он око ове. Притом је мислио „не само на умну муку него и новчану и којекакве сметње“. „Почео сам штампати „Рјечник“, — причао је доцније Вук једном познанику — а нијесам имао више од 300 форината. Отуда сам морао да купујем хартију, да плаћам сваке недеље за штампу и да живим! Писао сам митрополиту Стратимировићу и свим владикама и спахијама српским, али одзив бијаше слаб... Падох у такво стање да нијесам имао пребијене крајцаре у кући са женом и дјететом... Чисто ми је долазило кашто да полудим; јела ме је брига каква се само може помислити; здравље ми се поремети...“

Триумф и беда

Такви дани нису били ретки у Вукову животу, а година 1825 за њега и његову породицу била је једна од најтежих. Помоћи ниоткуд, а требало је живети и враћати дуг за штампање књига. Вук се надао да ће добити место бар као коректор у будимској универзитетској штампарији, али ни у томе није успео. Обратио се за помоћ и пријатељима у Трсту, али узалуд. Из те године потиче једно од најдирљивијих Вукових писама, које ни данас не може да се чита без горчине. Треба имати на уму да је Вук годину дана раније био у Немачкој и да је свуда био најлепше примљен; чак га је и велики Гете дочекао као прослављеног књижевника. Био је то Вуков триумф у туђини, а код куће га је дочекала беда. „Не могу вам казати у каквој сам сад невољи, — пише он Лукијану Мушицком. — Вјерујте ми да на Божић нијесам имао зашто купити фунте меса, акамоли печенице! Мислећи који је онда дан, и гледајући на дјецу моју, плакао сам као лудо дијете. Све што се могло продати или заложити, заложио сам или продао; сад не знам што учинити са женом и троје нејаке дјеце. Зимско доба, а дрва нема, хљеба нема, а новаца нема!..“

Тако бисмо редом могли да наведемо готово све наше књижевнике, нарочито оне старије, и свуда бисмо наишли на исто материјално стање. Милован Видаковић, који је стварао српску читалачку публику, умро је као пуки сиромах. Ни Јоаким Вујић није био боље судбине. Да би се издала која књига, требало је молити помоћ на све стране и обијати многе прагове. Писац је често морао да буде снисходљив да би успео код понеких својих добротвора. Данас нам изгледа необично кад код неких старијих писаца наилазимо како славе и уздижу сасвим безначајне личности и придају им звучне епитете. Али, то су били добротвори, „књижества и просвештенија достохвални љубитељи“, који су помогли да се књига штампа, да списатељ не падне у дуг и да понекад добије чак и некакву награду за свој књижевни труд.

Још даље у васиону

Кад је завршен џиновски телескоп опсерваторије на планини Паломар, у САД, постојало је мишљење да дуго неће бити начињена справа којом би се продрло даље у васиону, јер је паломарски телескоп имао домет од две милијарде светлосних година. Сматрало се да ће бескрајна пространства свемира која се налазе иза ове границе остати недокучива људском оку.

Али, електронска чуда кренула су још једном да униште реч „немогућно“. Два америчка инжењера конструисала су малу електронску цев дугу 7,5 а широку 7 сантиметара, која ускоро треба да означи почетак револуције у човековом осматрању васионе.

Ова цев, коју називају „умножитељ слика“, омогућује да се нејасна фотографија претвори у хиљаду пута већу и јаснију слику. Ако се та цев угради у телескоп с пречником сочива од пет метара (као што је паломарски) и телескоп потом усмери према недогледном пространству које окружује наш свет, јасноћа слика која је под садашњим условима готово никаква биће повећана за двадесет хиљада пута. Уствари, мала електронска цев претвориће телескоп са сочивом од пет, у инструмент са сочивом од 50 метара у пречнику!

Уместо да људско око продре две милијарде светлосних година далеко у свемир, оно ће досегнути границу од шест милијарди светлосних година. Да би се то изразило у километрима, требало би броју 57 дописати 21 нулу! Уствари, на тај начин човек ће повећати видљивост — а не домет — васионе за 27 пута.

Применом „умножитеља слика“ моћи ће не само да се продре даље у васиону, него и да се много боље испитају ближа небеска тела, као што је Марс, и да се одгонетну многе још нерешене тајне свемира.

Тринаест генерација за пут до најближе звезде

Џон Густавсон, амерички ваздухопловни стручњак који се посветио проучавању могућности међузвезданих летова, сматра да би за једно путовање од Земље до најближе звезде било потребно тринаест генерација астронаутичара које би биле рођене и одгајене на међузвезданом броду. По његовом мишљењу, баш то питање посаде претстављаће један од највећих проблема међузвезданих летова. Да је Густавсонов рачун тачан, лако је доказати. Ако би се за лет до најближе звезде употребио најсавршенији ракетни брод какав се данас може замислити, путовање би трајало око 400 година. Узимајући да размак између две узастопне генерације износи 30 година, то би тринаест генерација дошло на свет на ракетном броду.

Да би се обезбедила генетичка сигурност, број чланова овакве једне експедиције морао би да буде веома велик, а исто тако и ракетни брод на коме би се родило и одрасло тринаест генерација.

И оне говоре стране језике

Природњаци су открили да између европских и америчких птица исте врсте не постоји могућност споразумевања. Крици чворка из Америке који означавају опасност, страх, позив за окупљање, или знак да је откривена храна — за све америчке чворке исти — европски чворак неће разумети! То исто важи и за крике европских птица; њих не разумеју америчке. Занимљиво је да човечје ухо не може да запази никакву разлику између одређеног крика исте врсте птица с једног и с другог континента.

УМЕСТО ЛЕДА И СНЕГА...

Можда ће ускоро Ескими почети да праве своје куће, иглое, од пластичне пене уместо од леда и снега. Канадско Министарство за северне области сада увелико експериментише са овим пластичним материјалом. Нове куће имале би ту предност што се не би топиле кад време отопли и што их је лакше одржавати чистим. Међутим, ни стари иглои нису без неких преимућстава. Пре свега „грађевинског материјала“ за њихово подизање има напретек, тако да Еским може у свако доба да сагради нов игло, кад год му се учини да је стари прљав или склон паду. Остаје сада да се види да ли ће Ескими напустити стари обичај и приволети се новом начину подизања својих домова.

Џокеји са три хиљаде победа

Џокеј Џони Адамс недавно је постао четврти џокеј на свету који је јахао три хиљаде победника. Овај рекорд пре њега су постигли: Џони Лонгден, Еди Аркаро и Тед Аткинсон.

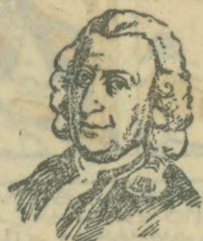
Против ларме и буке

Сто двадесет пет европских научника намерава да предузме офанзиву против буке и ларме у градовима. Познато је да, по мишљењу многих лекара, психолога и социолога, ларма и бука претстављају великог непријатеља човечјег здравља. „Офанзива“ треба да почне једним конгресом у Амстердаму, где ће, поред техничких савета за ублажавање те невоље, и социолози рећи своју реч. Један од њих већ је изјавио да ће „благотворна тишина“ владати у градовима тек када ђаци у школи науче да се гаде пиштаљке, а домаћице да се стиде кад „лупају тепихе“.

МАЛЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

У ЗНАК СЕЋАЊА НА „КРАЉА ЦВЕЋА“

У читавој Шведској у току су прославе 250-годишњице рођења „краља цвећа“, како овде зову свог сународника Карла Линеа (рођен 23 маја 1707, у Смаланду). Овај велики природњак открио је систем размножавања биљака и

дао чувене ботаничке и зоолошке класификације. Њему се дугује за термине „флора“ и „фауна“, као и за обичај да се свакој биљци дају по два имена: на латинском и на народном језику. Лине је дао први научан опис Лапоније, који је и данас у важности, као и неколико веома занимљивих путописа. Линеово дело наставила је читава једна генерација младих природњака које је он васпитао, међу којима и његов син.

ПРЕРОНИЋЕ ЛАМАНШ

Новозеланђанин Бернард Комонс намерава да пређе Ламанш пливајући под водом. Овај покушај, који ће извести кроз неколико недеља, омогућиће му да испроба једну нову ронилачку маску коју је сам конструисао и која ће, по његовом мишљењу, давати гњурцима петнаест пута већу издржљивост и двапут већу брзину кретања под водом од досадашњих маски.

ДОБРОВОЉЦИ ЗА ПЕШАЧЕЊЕ

Да би испробао једну нову врсту коже за обућу, британски Институт за кожу тражи добровољца који ће превалити пешке 452 километра, тј. пут од Њукастла до Лондона, у току месеца августа, пешачећи сваки дан по 16 километара, у ципелама израђеним од те нове коже. Институт за ову услугу плаћа све путне трошкове, као и дневнице у висини од око 3.000 динара. Одзив је био велик. Јављали су се већином младићи, али и средовечни, па чак и старији људи. Међу њима има доста службеника који су изјавили да ће на тај начин најлепше провести свој летњи одмор. Избор ће се извршити у току месеца јула.

КО СУ БИЛИ ФЕАЧАНИ?

Феачани су легендарни старогрчки становници острва Схерије. Били су одлични морепловци и богати људи. Њихов краљ Алкиној гостољубиво је примио бродоломника Одисеја и наредио да га отпрате у Итаку. У фигуративном смислу, реч феачани означава људе који живе у великом обиљу и благостању.

ХАЉИНА — КОШУЉА

Ову оригиналну одећу носе урођенице из провинције Фарафагана, која се налази на

југоистоку острва Мадагаскара. То је хаљина направљена од рафије и причвршћена једном врпцом која опасује струк. Рафија је биљка која се на Мадагаскару употребљава у многе сврхе.

НАШ САПУТНИК У ЛЕТЊИМ ДАНИМА

Знојење је нераздвојан сапутник у топле летње дане. Здрав човек на температури од 18 до 20 степени губи 600 до 1300 грама зноја за 24 сата. Прекомерно знојење, хипердроза, исто је тако штетно као и недовољно знојење, анидроза. На врелом пустињском сунцу Арабије лако одевен човек губи 500 грама зноја на сат, а у пустињама Аризоне десет литара на дан. Знојне жлезде се услед прекомерног рада замарају, тако да њихов капацитет лучења знојне течности, који у почетку може износити до 1300 грама на час, доцније падне и до 0,89 грама.

Знојење је често врло непријатно и претставља праву напаст. Већ више деценија наука се бори против ове појаве, која, кад је прекомерна, није само штетна, већ и ружна и одбијајућа. Ево мишљења једне групе угледних француских лекара о знојењу уопште, као и о узроцима прекомерног знојења.

Свега десет грама зноја у стању је да смањи за један степен температуру тела животиње тешке шест килограма. Сем тога, он штити организам од сунчевих радијација. Слој од једног милиметра зноја задржава 75 од сто ових радијација.

Има особа које су лишене знојних жлезда. Оне морају да предузимају многе мере предострожности да температура њиховог тела не би прешла границу преко које и живот долази у питање. Знојење може да престане из различитих узрока: услед исцрпљења знојних жлезда, запушења знојних канала прљавштином, поремећаја жлезда са унутрашњим лучењем или недостатка витамина А, Б и Ц.

Знојење је неопходан и користан пратилац сваког физичког напора. За време напорног рада, за свега неколико минута може се излучити до 50 грама зноја. Знојење понекад проузрокују и велике бриге, нервирање и осећајни шокови. У свим овим случајевима хипоталамус великог мозга делује на знојне жлезде преко нервних влакана којима су оне обавијене. Јака нервна надражења могу да проузрокују лучење „хладног зноја", што је праћено тешким нелагодностима, муком и успоравањем дисања, пулса и крвотока. Он се јавља у случајевима велике треме, стомачних поремећаја, морске болести и слично. Дланови се зноје више од осталих делова тела, али је прекомерно знојење дланова знак извесне нервне лабилности.

Прекомерно знојење је штетно, јер организам губи сувише течности. Као последица тога, могу настати лакши или озбиљнији поремећаји варења, као и срчана и бубрежна обољења.

А сад ево савета француских лекара за борбу против знојења.

Особе које се много зноје треба да једу слану храну, да би надокнадиле из организма излучене минерале, и да пију доста течности. То раде у пракси, и без познавања медицине, морнари кад пију морску воду, енглески рудари и аустралиски лучки радници кад пију слано пиво и Јапанци кад узимају пилуле од минералних соли против жеђи и умора, што су чинили у прошлом рату и амерички падобранци који су се борили у тропским крајевима. Потребно је два грама соли на литар воде да би се надокнадили изгубљени минерали.

Обилна храна је често главни кривац за прекомерно знојење. Сувишне калорије повећавају температуру тела и траже велике количине течности. Знојење не доводи до мршављења, али уколико до њега дође оно је пролазне природе.

Често се говори да знојење може проузроковати опадање косе. То је тачно, али само код особа које недовољно воде рачуна о својој личној хигијени. Коса мора бити стално изложена проветравању и чиста. Зној задржава прашину, која је од штете кожи на глави. Он садржи и токсичне састојке, који могу продрети до корена длаке и уништити га. Колика је ова опасност види се по томе што је довољно 15 кубних сантиметара људског зноја да се убије пас, а 25 сантиметара да се убије зец.

На крају, неколико савета особама које се прекомерно зноје:

Носите лака одела, која се могу сваког тренутка проветравати; често се купајте у млакој и топлој води; места која се нарочито много зноје посипајте талком; пијте довољне количине течности и једите слану храну; избегавајте сувише калорична јела; обедујте увек у исто време; живите мирним животом и не премарајте се. Најзад... господарите својим живцима.

На дну света

Под овим насловом, један амерички новинар објавио је своје занимљиве извештаје и фотографије о доживљајима америчке антарктичке експедиције која је недавно боравила у овим пределима вечитог леда, припремајући тле за главну најезду научника у оквиру претстојеће Међународне геофизичке године.

Главна база експедиције био је сам ледоломац којим су истраживачи дошли у ове крајеве. Он је лежао заробљен у леду и с њега су полазиле екипе, било хеликоптерима или аутомобилима с гусеницама. Возачи аутомобила морали су бити веома опрезни. Иако је површина наизглед равна, постоје многе пукотине у леду, које katkad могу бити веома дубоке. Поред тога, има и места са слабим ледом, кроз који камион може да пропадне. Да би се то избегло, на предњи део кола намести се шипка дугачка пет до шест метара, на коју се причврсти детектор за пукотине. То су обично мале саонице с нарочитим уређајем који одмах осети танак слој леда, на шта се аутоматски пали црвена светлост као знак за опасност.

Експедиција је снабдевена најсавршенијим уређајима и опремом. Да наведемо само непромочива одела за боравак у води. Ако би човек пао у море, за неколико минута би умро од хладноће. Са овим оделом он у леденој води може да издржи преко пола сата, док му не стигне помоћ.

Кад у зимско доба огреје сунце, мора се водити рачуна о дебљини леда, што се редовно контролише помоћу бургије. Експедиција је наишла и на трагове ранијих истраживача. Остао је очуван крст постављен на месту где је 1912 године настрадао Енглез Скот са четворицом другова при повратку с Јужног Пола. Нађено је складиште хране и опреме које је оставила једна експедиција још 1908 године. Храна је и сала била употребљива, па су чланови експедиције јели сир, какао и џем од пре 50 година.

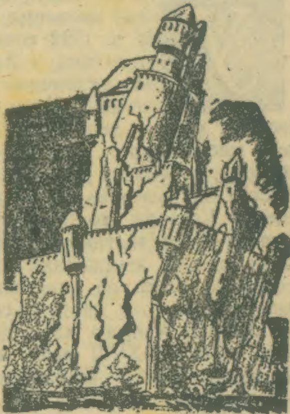
Занимљиво је да тамошње животиње нису нимало плашљиве: чак се може рећи да су радознале. Ако се човек приближи фоки која се сунча, она неће побећи, а ако је помилује испуштаће крике задовољства. Експедиција је наишла и на јато од преко 30.000 пингвина. Они су се брзо навикли на људе и прилазили су им близу. Обично би стали у круг и радознало посматрали дошљаке. Добијао се утисак као да они људе сматрају својом сабраћом, неком новом врстом пингвина.

Најпопуларнији

Према анкети вођеној на крају ове школске године у француским школама, ученици су се у огромној већини изјаснили за Наполеона као за најомиљенију историску личност. Иза њега долазе: Виктор Иго, Луј Пастер, Јованка Орлеанка, Анри IV и Лафонтен. Од савременика најпопуларнији је бициклиста Луизон Бобе.

ВЕРОВАЛИ ИЛИ НЕ...

ОДБИЈА ДА ПАДНЕ

Године 1651, за време јаког земљотреса, попуцали су зидови замка у Брицнорту, у Енглеској, а главна кула јако се накривила. Отада је прошло 306 година, а зидови и кула, као да пркосе земљиној тежи, још нису пали.

ЧОВЕК КОЈИ НИЈЕ ВОЛЕО ШАЛУ

Монголски освајач Тамерлан кажњавао је смрћу сваког оног који би се усудио

да у његовом присуству исприча било какву шалу.

НАЈМАЊИ ПАРК НА СВЕТУ

Једна једина џиновска секвоја која расте на средини Летње улице у Салему, у америчкој савезној држави

Орегону, проглашена је одлуком градског већа за парк.

КУЋА ОД САМИХ ВРАТА

Леонард Филипс из Форт Ворса, у Тексасу, саградио је себи кућу која је имала свега две одаје и 59 врата.

ИШЧЕЗЛО СЕЛО

Село Раневик, у Енглеској, у покрајини Јоркширу, које се налазило на брежуљку, склизнуло је једне

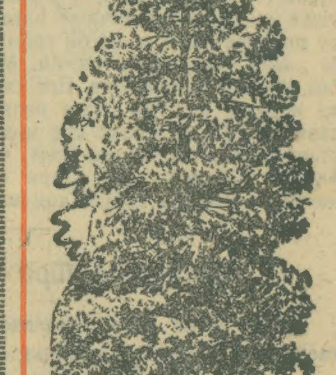
ноћи, 1682 године, у Северно Море. Од читавог села остала је поштеђена само једна кућа.

СОВЈЕТСКИ НАУЧНИЦИ О АНТАРКТИКУ

Бродом „Кооперација" вратила се у Совјетски Савез група научника који су у области Јужног Пола провели више од годину дана, вршећи проучавања у оквиру Међународне геофизичке године. Вођа групе професор Сомов изјавио је „да ће проћи много година пре но што људи створе могућност да се на Антарктику живи под приближним условима као на другим континентима". У извештају експедиције каже се да у области коју испитују совјетски научници постоје три велике „оазе", једине површине око Јужног Пола које никад не покрива лед.

Слој леда испод прве совјетске станице за испитивање дебео је 82 метра и почива на морском дну, а не на земљишту које је море потопило, како се раније мислило. Температура ваздуха креће се између минус 20 Целзијевих степени у децембру и минус 51 степен у августу. За седам месеци сеизмографске справе забележиле су 196 земљотреса. Неки од њих били су веома снажни. Епицентар се налазио у југозападном Пацифику и у вулканској зони острва Сонде.

★ ★ ★

„ВАВИЛОНСКА ЕНЦИКЛОПЕДИЈА"

Пре извесног времена, у Рас-Шамри, у Сирији, ископано је неколико таблица испуњених клинастим писмом. Пошто су испитане, утврђено је да једна од њих садржи две главе „Вавилонске енциклопедије", чији су неки други делови већ раније пронађени. Текст, који је писан око 1300 година пре наше ере, садржи известан број имена птица, риба и тканина. На једној другој таблици налази се списак богова и богиња у које се у то време веровало. Например, нашло се на име Истар, богиње неба, која је касније називана Астарта.

★ ★ ★

ПРОВИДНА ВРАТА

При отварању врата често дође до судара између особе која излази и оне која улази у собу. Једна нова, провидна врата, направљена од еластичне пластичне материје, отклањају такве неугодности. Провидна врата су нашла практичну примену у фабрикама и складиштима где се роба превози колицима, затим у болницама, ресторанима и школама. Чишћење ових врата је врло једноставно: сапуном и млаком водом.

★ ★ ★

НАЈСВЕТЛИЈА СИЈАЛИЦА НА СВЕТУ

Недавно је у Америци конструисана једна блиц-лампа која служи за тренутна и врло снажна осветљавања. И поред тога што је врло мали, овај светлосни извор је необично јак, вероватно најјачи те врсте на свету, јер у току једног хиљадитог дела секунде може да створи блесак јачине 25 милиона свећа. Овом светлошћу могла би се осветлити унутрашњост 12.500 кућа. Иначе, она се може видети са даљине од око 85 километара.

ПОСЛЕ НАФТОВОДА — МЛЕКОВОДИ

Кад нафта може да се транспортује цевима на даљину од неколико стотина километара, зашто и млеко не би могло на коју десетину километара? — запитали су се становници Горње Савоје, у Француској, која је велик произвођач млека и млечних производа. Од идеје до њеног остварења није био дуг пут. Млековод има пречник од 12 до 14 сантиметара и начињен је од пластичне материје полиетилена. Овај материјал је врло отпоран, тако да се цеви могу закопати у земљу, могу се положити по површини или ићи на извесној висини кроз ваздух, како је где погодније. Пошто отече млеко, пушта се топла вода да испере унутрашњост цеви. Досадашњи опити у неколико општина дали су задовољавајуће резултате: млеко је брзо текло с пашњачких подручја у равницу, право у фабрике за прераду.

КЛИНИКА ЗА ЦВЕЋЕ

Недавно је у Франкфурту на Мајни отворен за публику центар специјализован за „болести цвећа". Најпознатији стручњаци подвргавају оболеле „пацијенте" свестраном прегледу, изричу дијагнозу, а затим прописују начин лечења. Дакле, као и на свакој другој клиници.

ПРВА ФАБРИКА АУТОМОБИЛА У НОРВЕШКОЈ

У Норвешкој је почела да ради прва фабрика аутомобила. Мотори се израђују у Немачкој и монтирају на норвешку каросерију. Кола су слична француском „Ситроену ДС-19".

АТОМСКА ЕНЕРГИЈА ЗА ГРЕЈАЊЕ

Према мишљењу једног америчког стручњака, ускоро ће почети шира примена атомске енергије за грејање просторија. Досад су атомски апарати служили углавном за добијање електричне и погонске енергије, а за добијање топлоте само изузетно. Међутим, баш је топлоту веома лако добити и употребити. По себи се разуме да свака кућа неће имати свој реактор, али за велике грађевине, болнице, школе и сличне установе овакав начин грејања био би веома економичан.

МЛАЗНИ АУТОМОБИЛ

Један Ирац начинио је путнички аутомобил на млазни погон. Кола су занимљива утолико што се њима врло лако рукује и што млазни мотор омогућује постизање велике брзине, и то одмах после поласка. Овај аутомобил на млазни погон троши око девет литара бензина на минут.

ПРАКТИЧНА ПЕГЛА

У Енглеској је начињена пегла која има вишеструку употребу. Наиме, електрични грејач се може извући из пегле и употребити за грејање воде или у какве друге сврхе.

НЕСАГОРЉИВИ ТЕКСТИЛ

Два америчка научника успела су да у својој лабораторији добију тканину отпорну према ватри. Ово је постигнуто променом хемиске структуре памука и вештачког влакна. Најзначајније је да се том приликом не мењају остале особине текстила.

ЈЕВТИНИЈИ, А БОЉИ

Један амерички хемичар успео је да начини инструменте који омогућују бољу, бржу и знатно јевтинију хемиску анализу него што је то досад био случај. Он је, например, начинио инфрацрвени спектрофотометар који је много простији и јевтинији од свих досадашњих, а с којим се ради много брже. Поред тога, ови нови инструменти заузимају много мањи простор.

ТОКАТА

Токата је старија клавирска или оргуљска композиција у којој се обе руке често смењују при извођењу једне нотне фигуре.

АВИОНИ НЕ ПОДНОСЕ ДУВАНСКИ ДИМ

Одавно се зна да дувански дим штетно утиче на осетљиве инструменте за слепо летење, па се зато фабрике авиона стално труде да спрече нагомилавање никотинског талога у њима. Колико је ово питање важно показују испитивања вршена у америчкој Управи за ваздушну безбедност. Тамо је приликом пријема једног транспортног авиона утврђено да школька за притисак пропушта 190 кубних стопа ваздуха у минуту. Међутим, током времена, кад је школька пропустила огромне количине ваздуха помешаног с дуванским димом, никотински гар смањио је њену пропусну моћ на свега 90 кубних стопа. Сем тога, отвори за избацивање поквареног ваздуха били су потпуно запушени. Сада техничари врше пробе с нарочитим филтерима који се додају регулаторима за притисак.

ЛЕК ПРОТИВ ЗРАЧЕЊА

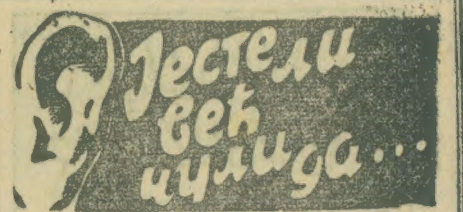
У Америци се сад врше опити с једним леком пронађеним у Енглеској, који, наводно, смањује кобне последице зрачења. Опити се изводе на мишевима. Глодари који нису добили лек поцркали су сви по истеку 16 дана од почетка зрачења. Међутим, они којима је пре зрачења убризган лек били су боље среће: зрачење је преживело око 40 процената. Но, ако се лек убризга тек после зрачења успех је незнатан.

НАЈНИЖА ТЕМПЕРАТУРА НА ЈУЖНОМ ПОЛУ

Најнижа температура досад забележена на Јужном Полу измерена је 2 априла ове године, у вези с припремама за Међународну геофизичку годину, и износила је минус 67 Целзијевих степени.

ШТА ЈЕ ЦЕРАЦИЈА?

Церација је премазивање воском неког тела да би се сачувало од утицаја ваздуха.

... афричка река Конго називана је све до осамдесетих година прошлог века Заире. То име уствари је португалска варијанта речи Банту-Црнаца „нзари", која значи „река". Своје садашње име река је добила тек пошто је истраживач Стенли испитао њен ток.

... гајде спадају у најстарије музичке инструменте. Изгледа да им је постојбина стара Персија.

... сунцокрет је пореклом из западних области Северне Америке.

... први покушај да писана реч постане доступна слепим особама учинили су, око 1517 године, Шпанац Франческо Лукас и Италијан Рампазето, тиме што су за слепе, које су учили да читају, изрезали велика слова од дрвета, чији се облик лако могао осетити под прстима.

... највећа школька на свету живи у морима крај Молучких Острва. Њено научно име је „тридакна гигас". Ова циновска школька може да буде велика 1,5 до 2 метра, а тешка преко сто килограма.

... Скандинавци су се од најдавнијих времена служили клизаљкама. Прве клизаљке биле су уствари комади животињских костију које су они привезивали за ђонове на обући. Касније су клизаљке прављене од дрвета.

... основна шара на чувеним кашмирским шаловима претставља ток реке Шелум, која тече кроз Кашмирску Долину, у Индији.

... Жили Добје била је прва Францускиња која је полагала велику матуру. То се догодило 1862 године. Жили Добје имала је тада четрдесет година.

... у једном пожару 59 године наше ере, град Лион био је претворен у пепео. Занимљиво је да је римски цар Нерон, коме се приписује велики пожар који је, пет година касније, готово уништио Рим, понудио да поново подигне Лион.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Копци и зец

Три копца устремила су се на јадног зеку. Али, шчепао га је само један. Који?

Размислите мало

При потпуно мирном времену, авиону од Београда до Дубровника треба 80 минута. Међутим, при повратку, под истим атмосферским условима, авион тај исти пут преваљује са 1 сат и 20 минута. Како је то могућно?

Зато што један сат и двадесет минута, кад се претвори у минуте, износи такође 80 минута. Оба лета су, што је сасвим природно, извршена за исто време.

Мрежа

Мрежу употребљавају многи. Без ње не би могли: 1) рибар; 2) берберин; 3) играч тениса; 4) ловац птица; 5) крадљивац дивљачи; 6) везиља. Наравно, свака од ових особа другачије говори о својој мрежи. Покушајте да погодите ко је изговорио следеће реченице:

1) Нисам понео мрежу.

2) Где сте оставили мрежу и колоњску воду?

3) Разапни мрежу да се суши!

4) Срамота, опет у мрежу!

5) Одмах сам приметила да је мрежа мало груба.

6) Ноћу се мрежа не види.

(Одговор: 1) ловац птица; 2) берберин; 3) рибар; 4) играч тениса; 5) везиља; 6) крадљивац дивљачи).

Лов на погрешке

Разгледајте пажљиво ову слику, па онда реците шта на њој није у реду. Кад будете пописали грешке, упоредите их с решењем које вам дајемо.

(Место четворке налази се шестица, а место шестице четворка, која је обележена са IV, што је погрешно, јер се на часовницима четворка увек бележи са IIII).

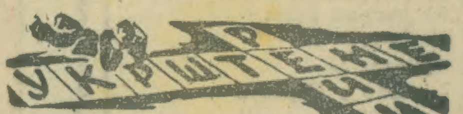
Очи варају

Овај једноставан опит показује колико су наша чула несавршена и подложна обманама.

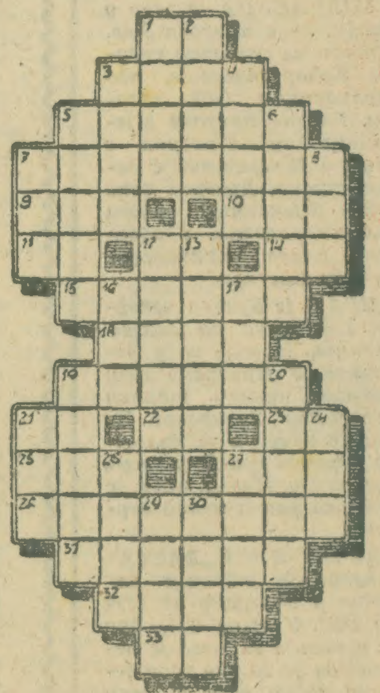
Прецртајте цртеж који се налази у левом горњем углу наше слике: човека са отвореним устима и, мало даље, птицу која лети према њему.

Хоћете ли да натерате птицу да улети у човекова уста? То није тешко. Довољно је да гледате у средину слике коју сте прецртали и да је лагано приближујете очима. Кад врх вашег носа буде додирнуо цртеж, учиниће вам се да је птица улетела човеку у уста.

Водоравно: 1) река у Италији; 3) један четинар; 5) врста мајмуна; 7) наша река; 9) немак; 10) тениски термин; 11) прилог; 12) иницијали аутора драме „Избирачица"; 14) предлог; 15) наша планина; 18) сићушни; 19) роман Ептона Синклера; 21) музичка нота; 22) врста першуна; 23) предлог; 25) речно острво; 27) америчка књижевница („Павиљон жена"); 28) наш рудник угља; 31) пустињска товарна животиња; 32) музички инструмент; 33) хемиски знак за радијум.

Усправно: 1) држава у Јужној Америци; 2) острво на Јадрану; 3) врста чамца; 4) рибар; 5) врста птице; 6) борилиште; 7) спрат; 8) богиња обмане у грчкој митологији; 12) текстилна радница; 13) некадања врста пореза у облику личног рада; 16) врста глине; 17) место у Србији; 19) позната дечја библиотека; 20) област у Турској; 21) наша река; 24) стара мера за тежину; 26) врста рибе; 27) пулс; 29) личност из народне поезије; 30) кућа у природи.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) пакт; 5) лапили; 7) бара; 8) ова; 10) Анита; 12) ил; 13) Зита; 15) ам; 17) Нипон; 19) ТАМ; 21) Лоти; 22) Кавала; 24) Бари; 25) ова; 27) ротор; 29) ав; 30) алов; 32) сл; 34) Акали; 36) Тар; 38) Оран; 39) паркер; 41) брош.

Усправно: 1) Париз; 2) Апатин; 3) ки; 4) тло; 5) лан; 6) Ири; 7) Банат; 9) Алани; 11) Атила; 14) „Аполо"; 16) Макао; 18) Отава; 20) Марта; 23) виола; 24) Врест; 26) Авлин (Клод); 28) рококо; 31) Бареш; 33) Лап; 35) дар; 37) Раб; 40) Р.

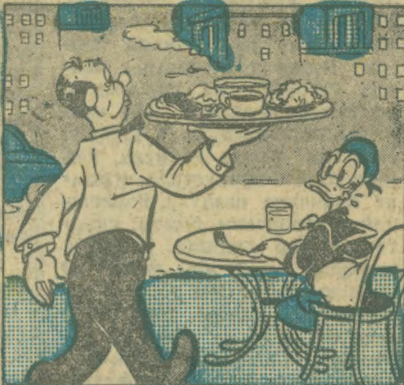

БИБЛИОТЕКА НА ПРОДАЈУ

Шиљи понестале паре, па пође у антикварницу с књигом под мишком.

— Да ли бисте хтели да купите ову књигу? — упита он продавца.

— Жалим. Откупљујемо само целе библиотеке.

— Онда је ствар у реду, — задовољно ће Шиља. — Ово је цела моја библиотека.

НАДОКНАДИЛА ПОЛОВИНУ

Сретну се Хорације и један његов пријатељ с којим се дуго није видео.

— Чујем да се Белки вратила моћ говора, пошто је пуне две године била потпуно нема, — рече пријатељ. — Како јој је сада?

— Хвала на питању. Једну годину је већ надокнадила!

КАД СЕ ВЕЋ ШАЛИ...

— То је нечувено! — љути се Паја Патак на свог сестрића Влају. — Како си могао да кажеш тетка-Белки да је ружна?

— Али, ја сам се то само шалио, — брани се Влаја.

— Шалио? Кад си већ хтео да се шалиш, што јој ниси рекао да је лепа?

Који је ОДГОВОР тачан:

МЈЕЧАНИЦА је:
- *река*
- *млечни производ*
- *рудник угља*
- *језеро*

ИРАМ је
- *град у Персији*
- *река*
- *део одеће*
- *стари спорт*

ДЕЧЈИ ЛИСТ „ЛАСТА" почео је да излази:
- *1867*
- *1894*
- *1906*
- *1923*

ПЛАНИНА КАДИЈИЦА налази се у:
- *Црној Гори*
- *Лици*
- *Босни*
- *Македонији*

ОДГОВОР

МЈЕЧАНИЦА је река у Босни, лева притока Уне. Извире на западној страни Козаре-планине, под Мраковицом (808 метара). Главне притоке Мјечанице су: Похарна с леве, а Маглајичка с десне стране. Дужина тока реке Мјечанице износи 29,4 километара, а површина слива 236,2 квадратних километара.

ИРАМ је вунена четвртаста прегача од лакше тканине. Носила се у Беранама. У Призрену зову ирамом вунену шарену простирку за кревет. Ирам је назив и за ћилимче наретко ткано, у ужичком крају. Иначе, ирам је арапска реч и значи огртач.

ДЕЧЈИ ЛИСТ „ЛАСТА" излазио је једанпут месечно у Београду од 1894 до 1899. У своје доба био је цењен, а за њега је речено да је то био тада једини добар лист за децу и омладину.

КАДИЈИЦА је планина у Македонији. Налази се око 6 и по километара североисточно од места Пехчева. Пружа се од северозапада на југоисток, а висока је 1932 метра.

Пустоловине Малога Џонија морнара Томатраута и кинеза Шанг-Лина

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Тек. рач. бр. 101-Т-935 поштански фах број 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 700 полугодишња 350; за иностранство: годишња 1.000, полугодишња 500 динара. — Рукописи се не враћају.